

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

ODLUKA

Zahtjev br. 36077/14
Nino BEVC
protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući
28. travnja 2020. godine u odboru u sastavu:

Armen Harutyunyan, *predsjednik*,

Pere Pastor Vilanova,

Pauliine Koskelo, *suci*,

i Renata Degener, *zamjenica tajnika Odjela*,

uzimajući u obzir gore navedeni zahtjev podnesen
3. svibnja 2014. godine,

uzimajući u obzir očitovanje koje je dostavila tužena Vlada i odgovor na
očitovanje koje je dostavio podnositelj zahtjeva,

uzimajući u obzir obavijest danu slovenskoj Vladi o njezinu pravu da se
umiješa u postupak (članak 36. stavak 1. Konvencije i pravilo 44. stavak 1.
točka (a) Poslovnika Suda), i činjenicu da to pravo nije iskoristila,

nakon vijećanja odlučuje kako slijedi:

ČINJENICE

1. Podnositelj zahtjeva g. Nino Bevc slovenski je državljanin i rođen je
1983. godine. Podnositelja zahtjeva pred Sudom je zastupao g. T. Hotko,
odvjetnik iz Zagreba.

2. Hrvatsku Vladu („Vlada“) zastupala je njezina zastupnica, gđa Š.
Stažnik.

A. Okolnosti predmeta

3. Činjenično stanje predmeta, kako su ga iznijele stranke, može se
sažeti kako slijedi.

4. Dana 17. svibnja 2012. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (dalje u tekstu: „Državno odvjetništvo“) donio je nalog o provođenju istrage protiv nekoliko osoba zbog sumnje u udruživanje radi sklapanja lihvarskih ugovora.

5. Dana 2. lipnja 2015. istraga je proširena na još nekoliko pojedinaca, uključujući podnositelja zahtjeva. U nalogu o proširenju istrage posebice je navedeno da su u razdoblju od 2007. do kraja 2011. godine podnositelj zahtjeva i ostali osumnjičenci organizirali sustav po kojem su dali 161 zajam većem broju osoba „koje su bile u teškoj financijskoj situaciji i nisu imale mogućnost pribaviti novac od redovnih financijskih institucija“ na temelju ugovora u kojima su utvrđeni izrazito nerazmjerni uvjeti i pogodnosti u njihovu korist. Posljedično su stekli imovinsku korist u iznosu od najmanje 15 milijuna hrvatskih kuna (HRK – približno dva milijuna eura (EUR)). Što se tiče pravne kvalifikacije kaznenog djela, Državno odvjetništvo pozvalo se na članak 233. stavak 2. (lihvarski ugovor) i članak 333. stavak 1. (udruživanje za počinjenje kaznenog djela) Kaznenog zakona (Narodne novine br. 110/1997, s daljnjim izmjenama i dopunama – dalje u tekstu: „Kazneni zakon iz 1997.“). U vezi s istragom, podnositelj zahtjeva uhićen je i protiv njega je određen istražni zatvor.

6. Dana 1. siječnja 2013. na snagu je stupio novi Kazneni zakon (Narodne novine br. 125/2011, s daljnjim izmjenama i dopunama – dalje u tekstu: „Kazneni zakon iz 2011.“). U mjeri u kojoj je to relevantno za ovaj predmet, člankom 242. Kaznenog zakona iz 2011. izmijenjen je način na koji je opisano kazneno djelo sklapanja lihvarskih ugovora (vidi stavke 29. i 32. ove odluke).

7. Dana 22. svibnja 2013. podnositelj zahtjeva pušten je iz istražnog zatvora. Međutim, istoga dana, Državno odvjetništvo – citirajući članak 98. stavak 1. i stavak 2. točke 3., 7. i stavak 5., u vezi s člankom 123. stavkom 1. točkom 1. Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine br. 152/2008, s daljnjim izmjenama i dopunama (vidi stavak 33. ove odluke) – odredilo je podnositelju zahtjeva mjeru opreza oduzimanja putovnice i osobne iskaznice i obveze redovitog javljanja policijskom službeniku. Državno odvjetništvo utvrdilo je da postoji osnovana sumnja da je podnositelj zahtjeva počinio kazneno djelo (kako je opisano u članku 233. stavku 2. i članku 333. stavku 1. Kaznenog zakona iz 1997.; vidi stavak 5. ove odluke) koje je predmet istrage koja je u tijeku. Napomenuto je i da postoji rizik da bi podnositelj mogao pobjeći jer nije imao stalno boravište u Hrvatskoj ni neku drugu stabilnu vezu s Hrvatskom. Prema tome, iako mu je mogao biti određen istražni zatvor, smatralo se da se nazočnost podnositelja zahtjeva može osigurati primjenom navedenih mjera opreza kao manje restriktivnog sredstva. Državno odvjetništvo navelo je i da, na temelju članka 98. stavka 6. Zakona o kaznenom postupku, mjere mogu trajati do pravomoćnosti bilo koje presude donesene u vezi s predmetom (vidi stavak 34. ove odluke).

8. Dana 22. srpnja 2013. Državno odvjetništvo produljilo je primjenu mjera opreza u odnosu na podnositelja zahtjeva, pozivajući se na obrazloženje iz svog prethodnog rješenja (vidi stavak 7. ove odluke).

9. Podnositelj zahtjeva osporio je rješenje Državnog odvjetništva o produljenju mjera opreza pred sućem istrage Županijskog suda u Zagrebu („Županijski sud“). Tvrdio je da u rješenju nije navedeno relevantno obrazloženje propisano člankom 98. stavkom 6. Zakona o kaznenom postupku.

10. U međuvremenu je podnositelj zahtjeva podnio Državnom odvjetništvu nekoliko zahtjeva u kojima je zatražio, *inter alia*, da se tijekom istrage ispita niz svjedoka – navodnih žrtava, osobito u pogledu njihovih osobnih okolnosti u vrijeme kad su uzimali predmetne zajmove. Državno odvjetništvo odbilo je podnositeljeve zahtjeve uz obrazloženje da ispitivanje daljnjih svjedoka nije potrebno i da osobne okolnosti navodnih žrtava nisu bitne sa stajališta kaznenog djela iz članka 233. stavka 2. Kaznenog zakona iz 1997., koji je blaži u odnosu na članak 242. Kaznenog zakona iz 2011. Stajalište Državnog odvjetništva potvrdio je sudac istrage Županijskog suda.

11. Dana 20. rujna 2013. Državno odvjetništvo produljilo je primjenu mjera opreza u odnosu na podnositelja zahtjeva, pozivajući se na svoje prethodno obrazloženje (vidi stavak 7. ove odluke).

12. Dana 24. rujna 2013. sudac istrage odbio je kao neosnovanu žalbu koju je podnositelj zahtjeva uložio protiv rješenja državnog odvjetnika od 22. srpnja 2013. godine (vidi stavke 8. - 9. ove odluke). Smatrao je da je rješenje u skladu s člankom 98. stavkom 6. Zakona o kaznenom postupku i da je inače opravdano.

13. Podnositelj zahtjeva zatim je podnio ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, tvrdeći, posebice, da gore navedeno kazneno djelo iz članka 233. stavka 2. Kaznenog zakona iz 1997. više nije kažnjivo na temelju Kaznenog zakona iz 2011. i da su mu putne isprave stoga nezakonito oduzete.

14. Dana 27. rujna 2013. podnositelj zahtjeva podnio je žalbu sucu istrage protiv rješenja državnog odvjetnika od 20. rujna 2013. o produljenju primjene mjera opreza (vidi stavak 11. ove odluke). Tvrdio je da su mu putne isprave nezakonito oduzete jer kazneno djelo iz članka 233. stavka 2. Kaznenog zakona iz 1997. više nije kažnjivo na temelju Kaznenog zakona iz 2011.

15. Dana 20. studenog 2013. Državno odvjetništvo produljilo je primjenu mjera opreza protiv podnositelja zahtjeva, pozivajući se na svoje prethodno obrazloženje (vidi stavak 7. ove odluke).

16. Dana 9. prosinca 2013. Ustavni sud odbacio je ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva protiv rješenja suca istrage od 24. rujna 2013. godine, kojim je odbijena žalba podnositelja zahtjeva protiv rješenja o primjeni mjera opreza (vidi stavak 13. ove odluke), uz obrazloženje da protiv tog rješenja ustavna tužba nije dopuštena.

17. Dana 14. siječnja 2014., nakon završetka istrage, Državno odvjetništvo podnijelo je Županijskom sudu optužnicu protiv podnositelja zahtjeva i osamnaest drugih osoba zbog udruživanja radi sklapanja lihvarskih ugovora. U optužnici je, posebice, navedeno da su u razdoblju od početka 2007. do svibnja 2012. godine optuženici organizirali sustav davanja zajmova „zainteresiranim osobama [prema ugovorima kojima su utvrđene] nerazmjerne pogodnosti [za optuženike] i kojima se iskorištavala teška osobna i financijska situacija [tih osoba]“ i da su na taj način dali zajmove najmanje 600 osoba i pribavili imovinsku korist u iznosu većem od 90 milijuna hrvatskih kuna (približno 12 milijuna eura). U pogledu pravne kvalifikacije kaznenog djela, Državno odvjetništvo pozvalo se na članak 233. stavke 1. i 2. i članak 333. stavak 1. Kaznenog zakona iz 1997. te je od Županijskog suda zatražilo izricanje kazne optuženicima na temelju članka 233. stavka 1. Kaznenog zakona iz 1997. Državno odvjetništvo zatražilo je od Županijskog suda i da produlji primjenu mjera opreza oduzimanja putnih isprava podnositelja zahtjeva.

18. Dana 24. siječnja 2014., nakon saslušanja podnositelja zahtjeva i njegovog odvjetnika, izvanraspravno vijeće Županijskog suda usvojilo je zahtjev državnog odvjetnika i naložilo je daljnju primjenu mjere opreza oduzimanja putnih isprava podnositelja zahtjeva. Kao dodatnu mjeru opreza, naložilo je podnositelju zahtjeva i da se jednom mjesečno javlja sucu tog suda. Županijski sud utvrdio je da je produljenje mjera opreza opravdano na temelju članka 98. stavka 1. i stavka 2. točki 3. i 7. Zakona o kaznenom postupku. Posebice, sud je utvrdio da postoji osnovana sumnja da je podnositelj zahtjeva počinio kazneno djelo koje mu je stavljeno na teret. Sud je naglasio da je, prema činjeničnoj i pravnoj osnovi optužnice, podnositelj zahtjeva davao zajmove drugim osobama iskorištavajući njihovu tešku situaciju i namećući vrlo stroge uvjete otplate, što predstavlja kazneno djelo sklapanja lihvarskih ugovora i iz članka 233. Kaznenog zakona iz 1997. i iz članka 242. Kaznenog zakona iz 2011. U pogledu tvrdnji podnositelja zahtjeva da to nije bilo utvrđeno, sud je napomenuo da se to pitanje treba ispitati i utvrditi u kaznenom postupku. Sud je utvrdio i da je primjena mjera opreza bila opravdana s obzirom na to da podnositelj zahtjeva nije imao nikakvu stabilnu vezu s Hrvatskom pa je stoga postojala opasnost da pobjegne.

19. Dana 21. ožujka 2014. sudac istrage utvrdio je da više nije primjereno da odlučuje o žalbi podnositelja zahtjeva od 27. rujna 2013. protiv rješenja državnog odvjetnika od 20. rujna 2013. o produljenju primjene mjera opreza (vidi stavke 11. i 14. ove odluke). Napomenuo je da je protiv podnositelja zahtjeva podignuta optužnica i da je produljenje mjera opreza sada u nadležnosti izvanraspravnog vijeća Županijskog suda, koje je u međuvremenu produljilo primjenu predmetnih mjera.

20. U međuvremenu je podnositelj zahtjeva podnio žalbu Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, osporavajući rješenje Županijskog suda od

24. siječnja 2014. godine (vidi stavak 18. ove odluke). Dana 9. travnja 2014. Vrhovni sud odbio je njegovu žalbu i potvrdio je rješenje Županijskog suda. Naglasio je da je u toj fazi postupka bilo dovoljno utvrditi postojanje osnovane sumnje da je počinjeno kazneno djelo, dok se stvarni opseg navodne kaznene odgovornosti treba ispitati i utvrditi u kaznenom postupku. Štoviše, Vrhovni sud smatrao je da je obrazloženje kojim je opravdana primjena predmetnih mjera opreza i dalje valjano i da je produljenje tih mjera opravdano.

21. Dana 10. lipnja 2014., nakon saslušanja podnositelja zahtjeva i njegova odvjetnika, izvanraspravno vijeće Županijskog suda produljilo je primjenu mjere opreza oduzimanja putnih isprava podnositelja zahtjeva i obveze javljanja sucu tog suda jednom mjesečno. Sud je ponovio svoje prethodno obrazloženje u pogledu opravdanosti produljenja predmetnih mjera opreza (vidi stavak 18. ove odluke).

22. U međuvremenu je podnositelj zahtjeva pred Županijskim sudom osporavao valjanost optužnice državnog odvjetnika (vidi stavak 17. ove odluke). Posebice, tvrdio je da u pogledu optužbi protiv njega – osobito članka 233. stavka 2. Kaznenog zakona iz 1997. – ne postoji pravni kontinuitet između relevantnih kaznenih djela iz Kaznenog zakona iz 1997. i Kaznenog zakona iz 2011. S tim u vezi, tvrdio je da nitko od svjedoka – navodnih žrtava – nije dao iskaze u vezi s navodno teškim osobnim situacijama koje su ih dovele do sklapanja ugovora o zajmu i da je tijekom istrage Državno odvjetništvo to smatralo nebitnim za potrebe optužbi protiv njega (vidi stavak 10. ove odluke). Podnositelj zahtjeva također se pozvao na pravna mišljenja koja je pribavio od dvaju sveučilišnih profesora kaznenog prava, P.N. i L.C., u kojima je potvrđeno da ne postoji kontinuitet između članka 233. stavka 2. Kaznenog zakona iz 1997. i članka 242. stavka 1. Kaznenog zakona iz 2011., te u kojima se dovode u pitanje činjenična utvrđenja tužiteljstva.

23. Dana 12. lipnja 2014. izvanraspravno vijeće Županijskog suda potvrdilo je optužnicu te je predmet uputilo na suđenje. Naglasilo je da su, suprotno tvrdnji podnositelja zahtjeva, brojne žrtve svjedočile o svojoj teškoj osobnoj situaciji i okolnostima u kojima su uzele zajmove. Prema tome, iako nisu ispitane sve žrtve, to je bilo dostatno da se utvrdi postojanje osnovane sumnje da je podnositelj zahtjeva počinio djelo koje mu je stavljeno na teret. Štoviše, sud je istaknuo da sudovi nisu vezani tužiteljevom pravnom kvalifikacijom činjeničnog stanja predmeta i da stoga u toj fazi postupka nije bilo nužno dodatno se baviti tvrdnjama podnositelja zahtjeva o pravnom kontinuitetu relevantnih kaznenih djela iz Kaznenog zakona iz 1997. i Kaznenog zakona iz 2011. U skladu s tim, sud je isto tako smatrao da ne mora slijediti pravna mišljenja koja je dostavio podnositelj zahtjeva.

24. Dana 23. srpnja 2014., nakon što je podnositelj zahtjeva uložio žalbu protiv rješenja Županijskog suda od 10. lipnja 2014. godine (vidi stavak 21.

ove odluke), Vrhovni sud utvrdio je da je produljenje mjera opreza bilo zakonito i opravdano. Posebice je naglasio da ima dovoljno elemenata da može zaključiti da postoji osnovana sumnja da je podnositelj počinio predmetno djelo. Napomenuo je i da sudovi nisu vezani pravnom kvalifikacijom činjeničnog stanja predmeta koju navede tužitelj. Dakle, nije smatrao da pravna mišljenja koja je dostavio podnositelj zahtjeva mogu dovesti u pitanje zakonitost mjera opreza određenih protiv njega.

25. Dana 3. listopada 2014., Županijski sud produljio je primjenu mjere opreza oduzimanja putnih isprava podnositelja zahtjeva i obveze javljanja sucu tog suda jednom mjesečno, ponavljajući obrazloženje svojih prethodnih rješenja (vidi stavke 18. i 21. ove odluke).

26. Prema dostupnim informacijama, kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva još je u tijeku.

B. Mjerodavno domaće pravo

1. Kazneni zakon

27. Mjerodavne odredbe Kaznenog zakona iz 1997. glase kako slijedi:

Lihvarski ugovor

Članak 233.

„(1) Tko iskorišćujući nuždu, teške imovinske prilike, nedovoljno iskustvo, lakomisenost ili smanjenu sposobnost rasuđivanja druge osobe, primi od nje ili s njom ugovori za sebe ili drugoga imovinsku korist koja je u očitom nerazmjeru s onim što je on dao, učinio ili se obvezao dati ili učiniti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko se bavi davanjem zajmova uz ugovaranje nerazmjerne imovinske koristi.“

28. Udruživanje za počinjenje kaznenih djela zabranjeno je na temelju članka 333. Kaznenog zakona iz 1997.

29. Mjerodavnim odredbama Kaznenog zakona iz 2011. predviđeno je sljedeće:

Lihvarski ugovor

Članak 242.

„(1) Tko iskorištavajući nuždu, neiskustvo, lakomisenost, smanjenu sposobnost rasuđivanja ili znatnu slabost volje druge osobe primi od nje ili s njom ugovori za sebe ili drugoga imovinsku korist koja je u očitom nerazmjeru s onim što je on dao, učinio ili se obvezao dati ili učiniti, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Ako se počinitelj bavi djelatnošću iz stavka 1. ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.“

30. Na temelju članka 328. Kaznenog zakona iz 2011. udruživanje s drugima radi počinjenja kaznenog djela predstavlja kazneno djelo.

31. Člankom 3. Kaznenog zakona iz 2011. propisano je načelo primjene blažeg zakona i vremensko važenje kaznenog zakonodavstva. U skladu s tim načelom, prema počinitelju se primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme kad je kazneno djelo počinjeno. Ako se zakon nakon počinjenja kaznenog djela, a prije donošenja pravomoćne presude, izmijeni, mora se primijeniti zakon koji je najblaži za počinitelja. Međutim, ako se izmijeni naziv ili opis kaznenog djela, sud mora ispitati postoji li pravni kontinuitet tako da činjenično stanje podvede pod biće odgovarajućeg kaznenog djela iz novog zakona pa ako utvrdi da kontinuitet postoji, mora primijeniti zakon koji je blaži za počinitelja. U Kaznenom zakonu iz 2011. također je jasno navedeno da nema kaznenog djela ako pravni kontinuitet ne postoji.

32. Što se tiče odnosa između članka 242. Kaznenog zakona iz 2011. i članka 233. Kaznenog zakona iz 1997., u konačnom prijedlogu Kaznenog zakona iz 2011. s komentarima navedeno je sljedeće pojašnjenje:

„U odnosu na članak 233. KZ97 u stavku 1. [članka 242.] ispuštene su ‘teške imovinske prilike’ jer su već obuhvaćene pojmom nužde, dok je unijeta ‘znatna slabost volje’ (po uzoru na § 291 stavak 1 njemačkog Kaznenog zakona) kojom se obuhvaćaju situacije psihopatološke ovisnosti ...

Predlaže se brisanje stavka 2. članka 233. KZ97 jer davanje zajmova uz ugovaranje nerazmjerne imovinske koristi predstavlja lihvarski ugovor samo ako je ugovoreno uz iskorištavanje stanja navedenih u stavku 1. [članka 242. Kaznenog zakona iz 2011.] (tako i definicija zelenaškog ugovora u članku 329. Zakona o obveznim odnosima); ako takvog iskorištavanja nema, dovoljne su sankcije prekršajnog i građanskog prava. Neovlašteno davanje zajmova je samo prekršaj iz članka 184. stavak 4. i 5. Zakona o bankama ..., a ako su ugovorene više kamate od dopuštenih, primijenit će se najviša dopuštena kamatna stopa (članak 26. stavak 4. Zakona o obveznim odnosima). Odredba [članka 233. stavka 2. Kaznenog zakona iz 1997.] je i nedosljedna jer kažnjivost ograničava na davanje zajmova, iako lihvarski mogu biti i drugi tipovi ugovora, npr. iznajmljivanje stanova, zapošljavanje i sl.

Umjesto toga, u stavku 2. [članka 242. Kaznenog zakona iz 2011.] se predviđa kvalificirani oblik kaznenog djela kojim se obuhvaća bavljenje lihvarskim poslovima u smislu stavka 1. [tog članka] ..., kada kriminalna djelatnost dobiva znatno na težini, što nameće i potrebu izrazito strože kazne.“

2. Zakon o kaznenom postupku

33. Člankom 98. Zakona o kaznenom postupku predviđena je mogućnost primjene jedne ili više mjera opreza umjesto istražnog zatvora, pod uvjetom da postoje opći uvjeti za određivanje istražnog zatvora iz članka 123. To podrazumijeva postojanje osnovane sumnje da je počinjeno kazneno djelo i, *inter alia*, opasnosti da će podnositelj pobjeći. Na temelju članka 98. stavka 2. točki 3. i 7., mjere opreza mogu uključivati obvezu povremenog javljanja okrivljenika određenoj osobi ili državnom tijelu i privremeno oduzimanje putne ili druge isprave za prijelaz državne granice.

34. Prije podizanja optužnice, mjere opreza određuje i produljuje Državno odvjetništvo, a njegova rješenja mogu se osporavati pred sućem istrage. Nakon podizanja optužnice nadležnom sudu, mjere opreza određuje

i produljuje taj sud, a žalba se može podnijeti višem sudu (članak 98. stavci 5. i 7.). Mjere opreza mogu trajati do pravomoćnosti predmetne presude, ali tijekom postupka se mora periodično preispitati postoji li još potreba za primjenom tih mjerom (članak 98. stavak 6.).

35. Zakon o kaznenom postupku sadržava i načelo prema kojem nadležni sud nije vezan pravnom kvalifikacijom kaznenog djela koju je naveo tužitelj (vidi, posebice, članak 357. stavak 2. i članak 449. stavak 2.).

PRIGOVOR

36. Podnositelj zahtjeva prigovorio je, na temelju članka 2. Protokola br. 4 uz Konvenciju, da mu je nezakonito ograničena sloboda kretanja i da je spriječen napustiti teritorij Republike Hrvatske.

PRAVO

37. Prigovarajući nezakonitom ograničenju slobode kretanja, podnositelj zahtjeva pozvao se na članak 2. Protokola br. 4 koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

„2. Svatko je slobodan napustiti bilo koju zemlju ...

3. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim ona koja su u skladu sa zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

...“

A. Tvrđnje stranaka

1. Vlada

38. Vlada je tvrdila da je podnositelj zahtjeva zloupotrijebio svoje pravo na pojedinačni zahtjev i da bi njegov predmet trebalo izbrisati s liste predmeta. S tim u vezi, istaknula je da podnositelj zahtjeva, kad je podnio svoj zahtjev Sudu, nije naveo da je protiv njega podignuta optužnica nadležnom sudu. Međutim, u optužnici je jasno navedeno da za optužbe protiv njega postoji kontinuirana pravna osnova u Kaznenom zakonu i da je primjena i produljenje mjera opreza bilo zakonito. Vlada je smatrala i da podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva u odnosu na prvu primjenu mjera opreza 22. svibnja 2013. i njihovo produljenje 22. srpnja 2013. godine. Konkretno, u pogledu prve primjene mjera opreza, nije podnio žalbu nadležnom sudu, a u svojoj žalbi protiv produljenja mjera opreza određenog 22. srpnja 2013. godine nije otvorio pitanje nedostatka pravne osnove za optužbe protiv njega.

39. Što se tiče osnovanosti prigovora podnositelja zahtjeva, Vlada je prihvatila da oduzimanje putnih isprava podnositelja zahtjeva predstavlja ograničenje njegove slobode kretanja i njegova prava da napusti teritorij Republike Hrvatske. U pogledu postojanja pravne osnove za to ograničenje, Vlada je istaknula da su se primjena i produljenje mjera opreza temeljili na mjerodavnim odredbama Zakona o kaznenom postupku, koje su se primjenjivale u odnosu na kazneno djelo sklapanja lihvarskih ugovora propisano Kaznenim zakonom. S tim u vezi, Vlada je naglasila da je u nalogu o provođenju istrage u odnosu na podnositelja zahtjeva bilo navedeno da su podnositelj i drugi osumnjičenici ugovarali zajmove s drugim osobama koje su bile u teškoj financijskoj situaciji i nisu imale mogućnost pribaviti novac od redovnih financijskih institucija. Prema tome, iako je taj nalog donesen dok je sklapanje lihvarskih ugovora još bilo zabranjeno na temelju Kaznenog zakona iz 1997., u biti se odnosio na isto kazneno djelo kao ono zabranjeno temeljem članka 242. Kaznenog zakona iz 2011., pa je u skladu s tim istraga provedena s ciljem razjašnjenja obilježja tog kaznenog djela. Nadalje, optužnica koja je podignuta nakon završetka istrage odnosila se na iskorištavanje teške osobne i financijske situacije drugih osoba od strane optuženika, čime je dokazano da je u pogledu optužbi protiv podnositelja zahtjeva postojala kontinuirana pravna osnova na temelju Kaznenog zakona iz 1997. i Kaznenog zakona iz 2011. U tom pogledu, Vlada je istaknula da za tu ocjenu nije bitna pravna kvalifikacija optužbi protiv podnositelja zahtjeva koju je naveo tužitelj, već njihova činjenična osnova. Vlada se također nije složila s analizom koju su za podnositelja zahtjeva izradila dva profesora prava, smatrajući da je činjenično netočna.

40. Ukratko, Vlada je ustvrdila da su primjena i produljenje mjera opreza u vezi s optužbama protiv podnositelja zahtjeva bili zakoniti, da su težili legitimnom cilju zaštite prava i sloboda drugih i sprječavanja zločina, i da su bili razmjerni s obzirom na nužnost osiguranja nazočnosti podnositelja zahtjeva u postupku i vrlo ozbiljnih okolnosti optužbi protiv njega.

2. Podnositelj zahtjeva

41. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da pri podnošenju zahtjeva Sudu nije priložio presliku optužnice jer ju u tom trenutku još uvijek nije primio. U svakom slučaju, prema njegovu mišljenju, činjenična osnova optužnice bila je istovjetna onoj navedenoj u nalogu o provođenju istrage, koji je uredno dostavio Sudu. S tim u vezi, podnositelj zahtjeva istaknuo je da je ključno pitanje zakonitosti mjera opreza određenih protiv njega ovisilo o postojanju osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo. Ta je ocjena ovisila o činjeničnoj osnovi optužbi, a ne o njihovoj pravnoj kvalifikaciji. Međutim, prema njegovu mišljenju, ništa u činjeničnoj osnovi naloga o provođenju istrage nije ukazivalo na to da je počinio kazneno djelo sklapanja lihvarskog ugovora zabranjenog člankom 242. Kaznenog zakona iz 2011. Isto tako,

istraga nije provedena s ciljem razjašnjenja obilježja tog kaznenog djela. U tom pogledu, podnositelj zahtjeva ukazao je na rješenja Državnog odvjetništva, koje je potvrdio sudac istrage, u kojima se nebitnim smatra ispitivanje određenih žrtava o njihovim osobnim okolnostima u trenutku sklapanja ugovora o zajmu. Podnositelj je također smatrao da su tvrdnje Vlade o neiscrpljivanju domaćih pravnih sredstava nebitne, naglašavajući da se njegovi prigovori pred Sudom odnose samo na usko razdoblje ograničenja njegove slobode kretanja od 22. srpnja do 20. rujna 2013. godine.

42. Podnositelj zahtjeva nadalje je tvrdio da Državno odvjetništvo ni u jednom trenutku tijekom istrage nije okvalificiralo optužbe na temelju članka 233. stavka 1. Kaznenog zakona iz 1997. ili na temelju članka 242. stavka 1. Kaznenog zakona iz 2011. U svakom slučaju, prema njegovu mišljenju, ništa nije ukazivalo na to da je iskoristavao tešku osobnu situaciju drugih ili da je postupio na način zabranjen tim odredbama. Tako su, primjerice, švicarske vlasti odbile udovoljiti zahtjevu za uzajamnu pravnu pomoć koji su poslale hrvatske vlasti u vezi s jednim od njegovih suoptuženika.

43. Podnositelj zahtjeva također je tvrdio da bi, čak i uz pretpostavku da su optužbe protiv njega imale pravni kontinuitet u Kaznenom zakonu iz 2011., taj Zakon bio blaži i trebao bi se primjenjivati, a ne Kazneni zakon iz 1997., na koji se Državno odvjetništvo pozvalo u optužnici. S tim u vezi, podnositelj zahtjeva pozvao se i na pravna mišljenja dvaju profesora prava te na domaću sudsku praksu, a i mišljenja i praksa potvrđuju da nije postojao kontinuitet kaznenog djela iz članka 233. stavka 2. Kaznenog zakona iz 1997. Ukratko, podnositelj zahtjeva tvrdio je da djelo koje mu se stavlja na teret više nije predstavljalo kazneno djelo nakon stupanja na snagu Kaznenog zakona iz 2011., kojim je to djelo dekriminalizirano. Stoga je ograničenje njegove slobode kretanja određivanjem mjere opreza oduzimanja njegovih putnih isprava bilo nezakonito.

B. Ocjena Suda

44. Sud smatra da nije potrebno odgovoriti na sve tvrdnje Vlade jer je prigovor podnositelja zahtjeva nedopušten iz sljedećih razloga.

45. Sud na početku napominje da je podnositelj zahtjeva, u svom podnesku kojim je odgovorio na tvrdnje Vlade tijekom ovog postupka, izričito i nedvosmisleno ograničio opseg svog prigovora samo na ograničenje njegove slobode kretanja u razdoblju od 22. srpnja do 20. rujna 2013. godine (vidi stavak 41. *in fine* ove odluke). Sud stoga smatra da se opseg predmeta koji je pred njim odnosi samo na prigovor kako ga je formulirao podnositelj zahtjeva u svom podnesku (vidi *Radomilja i drugi protiv Hrvatske* [VV], br. 37685/10 i 22768/12, stavci 126. - 133., 20. ožujka 2018.). Imajući u vidu taj čimbenik, Sud će ispitati posebne

okolnosti ovoga predmeta, uzimajući u obzir sve bitne činjenice predmeta koji je pred njim u mjeri u kojoj mogu razjasniti konkretan prigovor podnositelja zahtjeva.

46. Čini se da između stranaka nije sporno da je oduzimanje putovnice podnositelja zahtjeva i njegove osobne iskaznice primjenom mjera opreza u kaznenom postupku protiv njega predstavljalo miješanje u njegova prava iz članka 2. Protokola br. 4. Sud ne vidi razlog da smatra drugačije (vidi, primjerice, *Pfeifer protiv Bugarske*, br. 24733/04, stavci 51. - 52., 17. veljače 2011.; *Prescher protiv Bugarske*, br. 6767/04, stavci 44. - 45., 7. lipnja 2011.; i *Miażdzyk protiv Poljske*, br. 23592/07, stavak 29., 24. siječnja 2012.). Kako ne bi bilo protivno članku 2. Protokola br. 4, miješanje mora biti „u skladu sa zakonom“, mora težiti jednom legitimnom cilju predviđenom stavkom 3. istog članka ili više njih i mora biti „nužno u demokratskom društvu“.

47. Sud napominje da je osnovno načelo prigovora podnositelja zahtjeva da je predmetno miješanje bilo nezakonito. On konkretno tvrdi da djelo koje mu se stavljalo na teret više nije predstavljalo kazneno djelo nakon stupanja na snagu Kaznenog zakona iz 2011. i da stoga nije bilo moguće primijeniti mjere opreza kojima se ograničava njegova sloboda kretanja u kaznenom postupku zbog tog djela. S druge strane, Vlada tvrdi da je postojao pravni kontinuitet između relevantnih kaznenih djela na temelju Kaznenog zakona iz 1997. (koji je bio na snazi u vrijeme navodnog počinjenja kaznenog djela i donošenja naloga o provođenju istrage u predmetu podnositelja zahtjeva) i Kaznenog zakona iz 2011. (koji je bio na snazi u relevantno vrijeme kada su primijenjene mjere opreza) i da je stoga primjena mjera opreza u kaznenom postupku protiv podnositelja zahtjeva bila zakonita.

48. Sa svoje strane, Sud napominje da je postupovnim odredbama Zakona o kaznenom postupku, koje nisu sporne između stranaka, predviđena mogućnost mjere opreza oduzimanja putnih isprava ukoliko, *inter alia*, postoji osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo (vidi stavak 33. ove odluke). Prema tome, kako tvrde stranke, zakonitost primjene mjera opreza usko je povezana s postojanjem kaznenog djela prema domaćem pravu u relevantno vrijeme (vidi, *mutatis mutandis*, *Dzhaksybergenov protiv Ukrajine*, br. 12343/10, stavci 57. - 62., 10. veljače 2011.; vidi također *Khachatryan i drugi protiv Armenije*, br. 23978/06, stavak 139., 27. studenog 2012., u vezi s člankom 5. Konvencije).

49. Što se tiče pretpostavke zakonitosti iz članka 2. Protokola br. 4, Sud se poziva na svoju ustaljenu sudsku praksu, kako je izložena, primjerice, u predmetu *De Tommaso protiv Italije* ([VV], br. 43395/09, stavci 106. - 108., 23. veljače 2017.). Štoviše, u mjeri u kojoj se izraz „u skladu sa zakonom“ u ovom kontekstu odnosi na zakone u kojima se utvrđuje definicija nekog kaznenog djela, Sud smatra relevantnim pozvati se na opća načela zakonitosti iz članka 7. Konvencije (vidi, primjerice, *Rohlena protiv Češke*

Republike [VV], br. 59552/08, stavak 50., ECHR 2015; vidi također *Mihalache protiv Rumunjske* [VV], br. 54012/10, stavak 112., 8. srpnja 2019., u vezi s općim pojmom zakonitosti na temelju Konvencije).

50. S tim u vezi, Sud ponavlja da prekvalifikacija optužbi u slučaju sukcesije kaznenih zakona tijekom vremena sama po sebi nije u suprotnosti s Konvencijom. Doista, Sud se ne bavi formalnim kvalifikacijama ili imenima danim kaznenim djelima prema domaćem zakonu. Dovoljno bi bilo utvrditi da je osporeni čin predstavljao, u biti, kazneno djelo prema domaćem zakonu u relevantnom trenutku, neovisno o različitim imenima kojima se to djelo nazivalo u različitim razdobljima (vidi *Maksimov protiv Azerbajdžana* (odl.), br. 38228/05, 1. veljače 2007., i *Braco Begović protiv Hrvatske* [CTE] (odl.), br. 52204/14, stavak 52.).

51. U ovom predmetu, Sud napominje da je istraga protiv podnositelja zahtjeva bila provedena zbog sumnje da je sudjelovao u organiziranom sustavu po kojem su brojni nepovoljni zajmovi dani osobama koje su bile „u teškoj financijskoj situaciji i nisu imale mogućnost pribaviti novac od redovnih financijskih institucija“ (vidi stavak 5. ove odluke). Nema sumnje da su ti navodi u biti predstavljali kazneno djelo sklapanja lihvarskih ugovora i na temelju članka 233. Kaznenog zakona iz 1997. i na temelju članka 242. Kaznenog zakona iz 2011. (vidi stavke 27., 29. i 32. ove odluke).

52. Činjenica da Državno odvjetništvo, nakon što je prvotno predmetno postupanje okvalificiralo na temelju (tada važećeg) članka 233. stavka 2. Kaznenog zakona iz 1997., nije izmijenilo tu kvalifikaciju nakon stupanja na snagu Kaznenog zakona iz 2011. – već je to učinilo tek pri podizanju optužnice u siječnju 2014. godine (vidi stavak 17. ove odluke) – ne mijenja činjenicu da je predmetno postupanje zabranjeno na temelju obaju Kaznenih zakona. S tim u vezi, Sud ponavlja da se, u mjeri u kojoj je osporeno postupanje predstavljalo, u biti, kazneno djelo na temelju domaćeg prava u relevantno vrijeme, Sud ne bavi formalnom kvalifikacijom ili imenima danim kaznenim djelima prema domaćem zakonu (vidi stavak 50. ove odluke).

53. Štoviše, imajući u vidu gore navedena razmatranja, iako je točno da je stajalište Državnog odvjetništva i suca istrage tijekom istrage bilo neodređeno u pogledu zahtjeva podnositelja da se ispituju svjedoci u vezi s njihovim osobnim situacijama u vrijeme kad su ugovarali zajmove (vidi stavak 10. ove odluke), Sud napominje da ta neodređenost sama po sebi ne može dovesti do zaključka da je miješanje bilo nepredvidljivo do te mjere da je bilo nespojivo s načelom zakonitosti utvrđenim u članku 2. Protokola br. 4 (usporedi *Gochev protiv Bugarske*, br. 34383/03, stavak 47., 26. studenog 2009.). U tom kontekstu, Sud napominje i da je izvanraspravno vijeće Županijskog suda, potvrđujući optužnicu protiv podnositelja zahtjeva, utvrdilo da su tijekom istrage brojne žrtve svjedočile o svojoj teškoj osobnoj situaciji i okolnostima u kojima su ugovorile

zajmove. Stoga je smatralo da je, iako nisu ispitane sve žrtve, to bilo dostatno da se utvrdi postojanje osnovane sumnje da je podnositelj zahtjeva počinio sporno kazneno djelo (vidi stavak 23. ove odluke). Sud ne vidi razlog da dovodi u pitanje te zaključke.

54. Što se tiče ostalih tvrdnji podnositelja zahtjeva o nedostatku dokaza da je počinio sporno kazneno djelo i odgovarajućoj pravnoj kvalifikaciji optužbi protiv njega (uključujući njegovu pozivanje na pravna mišljenja sveučilišnih profesora), Sud naglašava da su to pitanja o kojima se treba odlučiti u kaznenom postupku protiv podnositelja zahtjeva. Sud ponavlja i kako njegova uloga nije da zamijeni domaće sudove u ocjeni činjenica i njihovoj pravnoj kvalifikaciji. Općenitije, prvenstveno je na nacionalnim vlastima, posebice sudovima, da rješavaju probleme tumačenja domaćeg prava. Uloga Suda ograničena je na utvrđivanje jesu li učinci takvog tumačenja u skladu s Konvencijom (vidi *mutatis mutandis*, gore citirani predmet *Rohlena*, stavak 51.).

55. Ukratko, imajući u vidu gore navedena razmatranja, Sud je uvjeren da je u ovom predmetu postojala pravna osnova za primjenu mjera opreza protiv podnositelja zahtjeva u relevantnom razdoblju i da je osporeno miješanje bilo „u skladu sa zakonom“ u smislu članka 2. Protokola br. 4.

56. Konačno, kad je riječ o legitimnom cilju i razmjernosti miješanja, Sud napominje da podnositelj zahtjeva nije razjasnio ni doveo u pitanje tvrdnje Vlade u tom pogledu. U svakom slučaju, Sud prihvaća da je osporeno miješanje težilo legitimnim ciljevima sprječavanja zločina i zaštite prava i sloboda drugih. Utvrđuje i da je, s obzirom na sve okolnosti predmeta, miješanje bilo jasno razmjerno u razdoblju kojem podnositelj zahtjeva prigovara (vidi stavak 45. ove odluke).

57. Sud stoga utvrđuje da je prigovor podnositelja zahtjeva očigledno neosnovan i mora se odbaciti u skladu s člankom 35. stavkom 3. točkom (a) i stavkom 4. Konvencije.

Iz tih razloga Sud jednoglasno

Utvrđuje da je zahtjev nedopušten.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 4. lipnja 2020.

Renata Degener
Zamjenica tajnika

Armen Harutyunyan
Predsjednik

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist